

5. V. zbor avstr. učiteljev izreče, da za napredek lj. šolstva v Avstriji so najboljša podlaga postave od 21. d. 1867, 25. m. 1868, in 14. m. 1869. Vsak, kdor tim postavam nasprotuje, je sovražnik države.

O tej točki so še govorili: Kopecki iz Beča, Stoper iz Radgone, Hein iz Beča; pa niso vendar nič novega povedali.

2. točka bila je: Ali je nizka pokojnina učiteljev, ki so bili penzionirani pred novimi postavami, opravičena po postavah in sploh človeška (human)?

O tem je poročal Höfle iz Beča, kateri je predlagal sledeči dve resoluciji, ki ste bili tudi sprejeti:

1. V. zbor avstr. uč. izrekuje, da je pokojnina omenjenih učiteljev prenizka.

2. Ravno ta zbor pričakuje, da se bode pokojnina tim učiteljem povišala, ali pa, da se jim dajo doklade zavoljo dragine.

Tretja točka je bila, da se omislijo deželna šolska posojila. Potem je poročal Nickl iz Celovca. Sprejete so bile te-le resolucije:

1. Stvaritev deželnih šolskih posojil je potreba sedanjega časa.

2. Treba je na to delati, da se v deželnih zborih predlaga, sklene in od cesarja poterdi postava, ki dovoljuje deželi izposojevati si potreben denar za šolo.

3. Ta šolska izposojila naj imajo edini ta namen, da se postavljajo nova šolska poslopja.

4. Veliki davki so vzrok, da nekatere srenje ne morejo primernih šol zidati.

5. Srenje pa težko dobé potreben kredit.

6. Deželne pomoči je torej silno treba.

7. Deželna šolska posojila naj se v obrokih jemljejo in enako tudi povračajo.

8. Premožnejšim srenjam se dajejo posojila proti obrestim, revnejšim občinam samo kot podpore brez povernila.

S „slavo cesarju!“ končalo se je zborovanje.

Pervi splošni zbor slovenskih učiteljev v Ljubljani.

(24. septembra 1872.)

Stanonik, učitelj iz Starega Terga: Plemenitemu g. Tomšičevemu govoru, katerega smo ravno zdaj slišali, težko je kaj dodati, ker zadeta je naša misel in rečeno je vse, kar tudi mi želimo. Slovenec je že zmirej dokazal, da je zvest Bogu in cesarju, zakaj bi tedaj ne zahteval svojih pravic? Učitelj, s katerim imenom se mi ponašamo, je imenitno in

veliko pomenljivo imé, ter se med raznimi stanovi blišči, kakor zvezdice na nebu. Starši njemu izročujejo svoje otroke, svoj največi in najboljši zaklad, da mu jih pripravi za časni in večni blagor. Učitelj mora tedaj tudi v tem za svoj poklic biti izobražen, on mora izrejati v kerščanskem duhu našo mladino. Če se ogledam v visoko, modro nebo, če premišljujem svetlobo solnca, migljanje zvezdic, če se ogledam po naravi in premišljujem raznovertne cvetličice, moram pač biti sam s sabo zadovoljen, da živim v prekrasnej naravi, in le s posmehom gledam pod sabo tiste učenjake, ki terdijo, da nam je bil predded Orangutang. Tedaj bratje, izrejjamo mladino v kerščanskem duhu, da se ne bode navdajala s krivimi idejami. Potem se vam ni bati temne noči, ker: „Auch die dunklen Mächte erleuchten oft die dunklen Nächte“. In če bodemo tako našo mladino izobraževali, kakor sem rekel, če jo bomo po kerščanskih vodilih ravnali po stezah tega življenja, potem nam bode serce mirno, in svetili se bomo kakor zvezde na nebu vekomaj. Amen. (Živijo! Smeh.)

Podobnik: G. poročevalec nam je jasno poročal o prvem vprašanji in res ni potreba, delj časa o tem govoriti, le o nekterih točkah želim njegovo poročilo bolj na tanko na svojih skušnjah nadopolniti. Da smo neolikani, surovi, da celo nismo sposobni biti učitelji, kdo je temu kriv? Ali smo mar mi zakrivili, če nismo izobraženi? Poprejšnje šolske naredbe same so temu krive. (Dobro. Dobro.) Pred nekaj letmi sem tudi jaz obiskoval učiteljsko izobraževališče v Ljubljani, v slovenskem mestu za slovenske učitelje, kjer so se učitelji omikovali za slovensko naše ljudstvo, ali kako? Edina slovnica nam je bila dovoljena učiti se slovenski in še ta le po nemški Janežičevi slovnici, čeravno prav nobenega Nemca ni bilo med nami. In da vas dalje zagotovim, še to pičlo uro je dotični učitelj prevrnil, tedaj nam je še ta mali dobiček vzel. Kakor vam je znano, morali smo pripravniki nekoliko ur na teden v dotičnih razredih glavne šole predavanja poslušati, da si pridobimo nekoliko skušenj za naš prihodnji poklic. Da, zagotovim vas, da je marsiktera teh ur bila zgubljena. Tù je slovenski jezik razlagal učitelj, ki se ga ni nikoli učil. Da bi bili takrat derva klali, ko smo take nauke poslušali, bili si bi vsaj kaj zaslužili. (Klici: Res je!) Predgovornik g. Tomšič je rekel, da se v učiteljskih izobraževalnicah ima buditi narodni duh. To je popolnoma pravo, narodni duh mora se gojiti v sercih slovenskih odgojiteljev, če hočemo imeti enkrat poštene ljudske učitelje. Poprej nismo še narodno misliti smeli, in bili so gospodje, ki so se celó surke zeló bali. Taki časi naj se nikoli ne povernejo, zato podpiram predloge Tomšičeve, in prosim slavni zbor, da jih enoglasno sprejme.

L a p a j n e, nadučitelj iz Ljutomera: Slavna skupščina! Predno idemo na glasovanje omenjenih resolucij, naj nekoliko besed dodam, da bo sklep jasniši. Pravi se, naj se sl. ministerstvo zaprosi, da dovoli slovensko

učiteljsko izobraževališče v Ljubljani, ali, gospoda moja, s tem, ko bi se to tudi dovolilo, zaceljena bi bila samo na enej strani našega naroda, velika rana. (Silni Živijo-klici.)

Vem sicer in uganem misli poročevalčeve, da ni mislil le v Ljubljani naj bi bilo tako slovensko učiteljsko izobraževališče. Treba je pomisliti tudi na slovenske Štajerce, kateri imajo sicer učiteljsko izobraževalnico, ali ta ni za nas, ker je nemška. (Živijo od vseh strani. Ploskanje na galeriji.) Tudi na Koroškem stanujejo Slovenci, tudi tam je živa potreba za slovensko učiteljsko izobraževalnico. (Zopet živahni Živijo-klici.) Naj se tedaj v prošnji, ktera se ministerstvu predlaga, odločno pové, da želimo v Ljubljani čisto slovensko izobraževalnico za učitelje in učiteljice, pa da naj bi se tudi za štajerske Slovence v Mariboru in za koroške na Koroškem naredila slovenska izobraževalnica, ki bi bile le kod paralelki izobraževalnici v Ljubljani. Prosim tedaj slavni zbor, da naj se na vsaki način na moj pristavek ozira. (Ploskanje od vseh strani.)

Stegnar, okrajni šolski nadzornik iz Idrije: Slavna skupščina! Naj mi bode dovoljeno, nekoliko besedic pristaviti. Rekel je učitelj Tomšič, da je nemški jezik za učitelja na deželi mertev kapital, kterega ne more porabiti. Bilo bi dobro, da mu ta kapital mertev ostane, ali še ta mertvi kapital, kakor Nemci pravijo „verduftet“. Mislimo si učitelja, ki pride iz izobraževalnice med slovensko ljudstvo; on ima vednosti, ima prav veliko krame, ki jo nese med naše ljudstvo, ali vsa ta krama ni njegova, ampak le ptuja, ktera za narod naš ni od nikakoršne vrednosti. Ko bi bile naše šolske razmere sploh boljše vredjene, ko bi naše ljudstvo bilo bolj navdušeno za domačo reč in ko bi nikakoršnih nasprotnikov ne imeli, bi učitelj na podlagi maternega jezika mnogo vspeha dosegel; pri dozdanih razmerah se pa nikakor ne more nadjati, da bi učitelj s pridobljenimi vednostmi mogel naše ljudstvo po potrebah in tirjatvah časa omikovati. On začne, postavim v šoli nekaj učiti iz prirodoslovja, tu mora že gledati, kje bo kako knjigo posnel, v kterej bi si potrebno terminologijo najdel, ravno tako je tudi z zemljepisom. In ker ima učitelj tudi drugega posla dosti in ker mu ni mnogo prilike dano, da se pripravi, v domačem jeziku otrokom razlagati o potrebnih šolskih predmetih, se prav velikokrat zgodi, da nepripravljen v šolo dojde. Učitelj bi bil rad zvest narodnim zahtevam, rad bi po domače kaj otrokom povedal, ali revež vidi, da ne zna; toliko čuvstva pa še vendar v sebi ima, da otrok noče terpinčiti z jezikom, s kterim bi nič pri njih ne opravil. Drugi dan je zopet z našim učiteljem ravno tako, nima zopet knjige, da se z gladko domačo besedo razlaganja privadi. Enemu manjka tega, drugemu unega, in kaj je potem vspeh nove šolske dobe? Nič. Vse se izkadi in tisti mertvi nemški kapital se popolnoma posuši. Večkrat je učitelj primoran, da otrokom na ulici kaj povedati mora; vpraša ga postavim otrok, ki vidi „Fichte“, kakšno

je to drevo, in glejte, večkrat učitelj še tega imena slovenski povedati ne zna. (Res je! od vseh strani.) Poterpežljivost učitelju zgine, in sčasoma pozabi vse in tako se njegov kapital posuši, ali kakor Nemeč pravi: „Das Kapital verduftet“. S tako izobraženostjo ni učitelju nič pomagano. Po taki poti se le daje prilika k lenobi in nemarnosti. Kdo bi potlej pri tako težavnem položaju še toliko truda imeti hotel, da bi se potrebne vede čisto iz novega učil? Dosedanja omika učiteljeva je tedaj proti vsaki praktičnosti.

V zvezi s tem bom še nekaj rekel. Da bi se slovenski učitelji v svojem domačem jeziku naobraževati mogli, potreba je, da se naša književnost ljudskega šolstva povzdigne. Nove šolske postave so nas navdušile k delavnosti za šolsko književnost, ker vsaka verstica pravi: Delaj in delaj, pa zopet delaj! Pri nas je torej, da delamo in damo ljudstvu to, kar potrebuje za svojo omiko; če bomo na druge v tem obziru čakali, ne bomo nikoli ničesar dočakali. Da se zadovolji novemu šolskemu redu in predpisanim naukom, imamo za to le malo sredstev. Sicer pa sleherni izmed nas zgubi voljo, da prime za pero in pomaga vpeljati v šole domače knjige. Kako žalostno osodo je imela Govekarjeva prirodopisna knjižica, vé vsaki. Pozneje pisala se je tudi geometrija za ljudske šole, ktere genealogijo naj mi bo dovoljeno tukaj povedati. Ministerstvo je vprašalo, ali je kaj spisov od ljudskih učiteljev, ki bi bile za ljudske šole, ali učitelji terkaje se po persih, djali smo: Mea culpa! — nič ni. Malo jih je moglo pokazati svoja dela. Prišla je potem ta geometrija na svetlo, ker je ministerstvo zahtevalo, in sestavila se je na podlagi dr. Močnikove geometrije. To delce je tedaj majhno, ki se dá le za ljudske šole porabiti. Dotični pisatelj imel je sestavljaje to knjižico pred očmi malo časa in mnogo predmetov, zato je v kratkem obrisu v malej knjižici sestavil le glavne momente iz poprej omenjene dr. Močnikove knjige. Če se že kedaj rabi v ljudskih šolah geometrija, ne bo nobena pregreha, ako to geometrijo vpeljemo v ljudske šole. Vsak se bo lotil te knjižice in skušal, da jo bo učencem temeljito razlagal. Če gradivo v tej knjižici ne bo zadostovalo, segel bo po boljših knjigah in nadomestil iz drugih, kar v teh manjka. Če bojo učenci 3. in 4. razreda popolnoma poučeni v tem, kar obsega ta knjižica, potem bojo s takimi učenci profesorji gimnazij in realk, ki jih sprejemajo v daljne nauke, gotovo zadovoljni. Tudi mislim, če bi vsak prvošolec geometrije lé toliko popolnoma znal, kolikor je v omenjeni knjižici, bilo bi tudi zadosti. Iz vsega tega, kar sem dosedaj rekel, predlagam, naj se naprosi sl. deželni šolski svet, da se iz našega zbora voli odsek, ki bo imel pravico, določevati o knjigah za ljudske šole, ker le mi smo zmožni delati knjige za učence ljudskih šol, a ne profesorji, ki se niso nikoli pečali z ljudskimi šolami. Ljudski učitelj bo najbolje

vedil, ali je knjiga prikladna za ljudske šole, ali ne, pa take knjižice naj bi ne presojevali samo gimnazijalni in realni učitelji, ampak tudi ljudski učitelji. Prosim sl. zbor, da bi mojo resolucijo odobril. (Dobro ! Dobro !)
(Dalje prih.)

Solsko obzorje.

Iz Zagreba. Gotovo vas bo zanimalo, ako vam naznamim dosedanji stanje društva »Učiteljske zadruge«, ki je od leta 1865., kedar se je namreč v Zagrebu osnovalo, mnogej siroti solzice oterlo. Omenjeno družbo vzdržujejo zgolj učitelji hervaški, in če bi ne omenil deželne podpore, ki jo je pred nekoliko letni deželni zbor v blagajno »Zadruge« dovolil, in pa simtertje nekterih dobrodejecev, ki so vendar včasih kak krajcarček vrgli v ta blagi namen, bi »Zadruga« res bila čisto oddaljena od zunanjega sveta, ter le od podpore bornih učiteljev zavisila. In če na vse to premislimo in še zmiraj dosti žalostno materialno stanje naših učiteljev prevdarimo, moramo se zares čuditi, da to društvo še napreduje. Letos ima »Zadruga« 20.502 gold. 40 kr. čistega premoženja. Je pa tega leta prišlo od vtemeljiteljev 160 gold., od pravih udov 238 gold. 15 kr., od podpornikov 22. gold. Zabave, kakor n. pr. koncerti, glediščne igre itd., ki so v korist tega društva bile simtertje priredjene, dale so vsega skupaj 501 gold., a letni obresti od glavnice iznašajo 1308 gold. 17 kr. — Pravico na mesečno podporo iz tega društva imajo le učiteljski otroci in se vé, tudi njihove vdove. Za take revice potroseno je dozdej 1292 gold. 66 kr. »Zadruga« ima danes osem in trideset revčevkov na svojej skerbi, katerim daje živež in obleko. 21. preteč. m. sklical je odbor glavni zbor tega društva v Zagrebu, pri katerem, kakor se sliši, bi imel biti ključ, s katerim se je dozdej podpora delila, predruagačen, da se namreč proti gotovini in velikim stroškom, ki dan na dan rastejo, podpora zniža. To bi sicer žalostno bilo, ali potreba je, ako hočemo, da se društvo samo ne uniči, ker bi se pri dosedanjem stanju društva in ako kdo tega humanitarnega namena s kakim večim izneskom ne razveseli, gotovo zgodilo. Naši učitelji so podvzetni; nevstrašljivi in tudi srečni v svojih podvzetjih; upati je, da ne bojo omagali in vse poprej poskusili, predno bi dopustili, da se društvo v nevarnost pogrezne.

Število učencev na tukajšnjih šolah se znatno in nenavadno povečuje. Tudi dekliska šola, ki je pred nekaj letmi komaj 100 glavic štela, je zdaj prenapolnjena z bistrimi hervaškimi devojkami, in ko je nekdej zadostovalo pisanji in branji našim krasoticam, se zdaj odpirajo vrata v obsirnejšo in temeljitijo omiko. Šest let že obstoji pri nas čisto narodna višja dekliska šola, ki ima 6 razredov (v 5. in 6. razredu namesčeni učitelji razlagajo predmete posebno še za sedmi razred na tej šoli). Sicer imamo tukaj tudi take šole v samostanu tako imenovanih »milosrdnic«, ali ta šola, obdana s samostanskim zidovjem, čeravno pri duhovnih oblastih prav pogostoma pohvalnice dobi, vendar nič kaj posebno nezadostuje tirjtvam časa in potrebam modernega življenja, zato pa tudi ljudje čedalje bolj segajo po odpertem vzgojevanji, pri odprtih vratih, po javnih učiliščih! Ze lani sta g. Fabković in gospodična Jambršak, pri hervaškem učiteljskem zboru povzdignila svojo besedo proti zapertim ženskim šolam, in zdi se mi, da je njuna beseda, čeravno zavolj kratko odmerjenega časa, nij vtegnila do sklepa priti, vendar na rodovitna tla padla. Ako Bog dá, bomo prihoduje leto tudi 8. razred na višjej dekliskej šoli imeli, in potem bojo vse samostanske zakljenjene šolske sobe kod nepotrebne sčasoma same po sebi nehale.